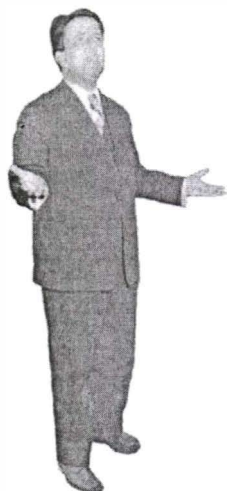

ÎN AMINTIREA LUI IULIAN ANTONESCU

Motto:

„Oamenii noi, înflorind în marea lumină a vieții, se pleacă cu reculegere spre pământul unde dorm oamenii vechi, din țărâa cărora au crescut ei, oamenii noi, ca florile nouă din pulberea florilor vechi”.

V. Pârvan, **Memoriale**, 1923.

Iulian Antonescu
conferențind

Deși clepsidra ne arată că s-au scurs 25 de ani de la trecerea prematură în lumea celor drepti, Iulian Antonescu (26.07.1932-24.01.1991) continuă să fie și va fi mereu un contemporan al nostru, va rămâne în sufletele noastre ca un Om ales, un prieten și un magistru impecabil, un îndrumător și un model autentic cu un suflet care nu va fi uitat niciodată. În fapt sufletul său bun, a fost dominantă vieții acestui om și a rămas pentru veșnicie alături de cei care l-au cunoscut, care au colaborat cu el și au beneficiat de prezența, exemplul, îndrumările și faptele sale. Se spune că oamenii buni la suflet rămân prezenți în conștiința urmașilor. Dar, în primul rând sufletul lor ne rămâne, ne însoțește în viață. Sufletul bun la toate, spunea regretatul mare poet și dramaturg Marin Sorescu, nu are moarte.

Din capul locului, în cea mai succintă prezentare a lui Iulian Antonescu, trebuie spus că marele dispărut, cu un sfert de secol în urmă, face parte dintre oamenii de cultură cei mai importanți pe care i-a dat România în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Afirmția nu este exagerată, fiind susținută de numeroase fapte de cultură. Istoric de larg orizont informațional, cu o memorie rar întâlnită, apropiată de prodigioasa memorie a lui N.Iorga, unul din modelele sale; arheolog, profesor de excepție și mare orator, având puțini egali în epocă, traducător din poezia medievală europeană, îndeosebi din poezia franceză și chiar din poezia japoneză; implicat în numeroase acte de cultură, fiind un adevărat fondator, alături de distinsul poet Radu Cârneli al seriei noi a revistei de cultură *Ateneu*,

în 1964, apoi fondator al periodicului *Carpica*, editat fără întrerupere începând din 1968, de către muzeul băcăuan, el rămâne în istoria culturii românești, în primul rând, un mare muzeograf/muzeolog. Pe lângă faptul că este fondatorul muzeului/ muzeelor din Bacău, că a creat o rețea muzeistică în fosta regiune Bacău, unde până la el nu exista decât Muzeul de Arheologie din Piatra Neamț, ce ființa încă din 1934, grație strădaniilor și pasiunii extraordinare a preotului-arheolog Constantin Mătasă; ajungând din 1971 în fruntea muzeelor țării, Iulian Antonescu și-a pus amprenta inconfundabilă asupra organizării și reorganizării multor muzee, de la Constanța la Suceava și Oradea, de la Iași la Timișoara și Arad etc. Iulian Antonescu a marcat profund mersul muzeografiei și muzeologiei românești din vremea sa. Într-o viitoare istorie a muzeografiei și muzeologiei românești, din a doua jumătate a secolului al XX-lea, Iulian Antonescu va ocupa cu certitudine un loc important. El rămâne un model pentru muzeograful de azi, îndeosebi pentru muzeograful conducător de instituție muzeală din România de azi. Dar el nu poate fi copiat, este prea mare și original ca să fie imitat. Noi cei de azi și cei de după noi, îl vom păstra doar ca pe un model, un model creator de istorie în muzeografia/muzeologia românească. Îl vom prelua ca pe o permanentă, ca pe un ghid binefăcător în demersurile noastre. Și mereu vom zice: „*așa spunea Iulian Antonescu, așa făcea Iulian Antonescu*”.

Cele notate mai sus sunt aproape suficiente pentru a reaminti celor ce l-au cunoscut, celor din domeniu, principalele realizări ale ilustrului înaintaș Iulian Antonescu. Dar pentru cei care l-au cunoscut mai puțin, sau nu l-au cunoscut deloc, fiind născuți în ultimul sfert de veac, iar azi sunt cititori ai prestigioasei reviste de cultură *Ateneu*, considerăm necesară o marcă a principalelor coordonate ale vieții și activității lui Iulian Antonescu.

Născut la Piatra Neamț, la 26.07.1932, într-o familie de intelectuali, tatăl colonel în armata regală română și mama profesoară, s-a bucurat, în familie, de o educație aleasă, fiind îndrumat de mic spre lecturi alese și însușirea limbii franceze. A urmat școlile din orașele în care a fost detașat mereu tatăl său. De reținut că a început și apoi a încheiat clasele liceale la vestitul Liceu „Petru Rareș” din Piatra Neamț (azi un Colegiu Național cu rezultate excepționale). Copilul/adolescentul Iulian Antonescu a fost premiant în toate clasele, în anii de liceu, a participat și la întâlnirile de la Cenaclul literar „Slovă nouă”, unde a citit deseori versuri care impresionau auditoriul, fără a se grăbi să le publice.

Încă din anii de liceu și-a format un stil de viață: să spună adevărul glumind. Horațiana formulă: „*ridendo dicere verum*”, era temeiul vieții lui

spirituale, după cum nota fostul său profesor de liceu și apoi profesor la facultate, talentatul condeier Dumitru Almaș.

Deși părinții, familia toată, îl îndrumau spre medicină, obținând o medie mare la admitere, nu a avut acces la această facultate din cauza dosarului „nesănătos”. A optat pentru a se îndrepta spre poarta mare ce ducea în grădina muzei Clio și nu a regretat, istoria fiind pasiunea vieții sale. Devenit student la Facultatea de Istorie din București, unde a avut profesori remarcabili, precum Emil Condurachi, Ion Nestor, D.M. Pippidi etc., a fost un student de excepție, iubit de colegi și profesori, impresionând prin nivelul său de pregătire. Prin anii III-IV, unii profesori îl considerau „egalul lor”, pentru nivelul la care se prezenta. Colegul său de grupă, regretatul mare istoric acad. Florin Constantiniu spunea că: *„În promoția noastră Iulian Antonescu a avut orizontul de cunoștințe cel mai larg, că a venit la facultate cu o cultură enciclopedică”* și același distins istoric Florin Constantiniu mai spunea: *„Oameni ca Iulian Antonescu se întâlnesc rar. Sunt ca niște nestemate greu de găsit. Am avut privilegiul să-i fiu prieten și să mă îmbogățesc spiritual și cultural din această prietenie. Doamne, cum să-ți mulțumesc?”*

A absolvit facultatea cu „Diplomă de merit”, într-o promoție de excepție, unde pe lângă acad. Florin Constantiniu mai erau și regretații prof.univ.dr. Adrian Rădulescu și Panait I. Panait, dar din cauza aceluiași dosar „nefavorabil” și „pătat”, a primit un post de profesor la o școală de pe malul Prutului. După un an de șomaj neoficial (atunci nu existau, în statistici, șomeri în România!), la 15 aprilie 1957 a fost numit director al Muzeului Regional Bacău, o instituție înființată cu două săptămâni mai înainte, la 1 aprilie 1957, care nu avea nici sediu, nici patrimoniu și nici alți angajați. De aici a pornit „aventura” de muzeograf și arheolog a lui Iulian Antonescu, la Bacău.

În cei aproape 15 ani cât a funcționat ca director al Muzeului din Bacău, a îndrumat și sprijinit deopotrivă cele trei secții ale instituției menționate și anume: Secția de Istorie, de Artă și de Științele Naturii. Dar cel mai legat a rămas evident, de Secția de Istorie.

Iulian Antonescu a deschis primele șantiere arheologice în județul Bacău de azi, între care legat de numele său rămâne șantierul de la Curtea Domnească din Bacău. A urmărit și a reușit să formeze un grup de specialiști în arheologie, la Bacău, cu accent pe arheologia geto-dacilor, epocii de formare a poporului român și genezei și evoluției orașelor medievale din județul Bacău. A crescut de la an la an patrimoniul muzeului, cu valori de istorie veche și medievală, dar și colecția de numismatică. S-au îmbogățit mereu colecțiile secțiilor de artă și științele naturii. Pentru valorificarea

rezultatelor cercetărilor arheologice a reorganizat mereu expoziția de bază și a organizat expoziții tematice temporare. Din 1968, cum s-a mai menționat, a inițiat tipărirea revistei de arheologie și istorie *Carpica*, care apare anual și azi, fiind apreciată în țară și străinătate. Ca director de muzeu a reușit să sprijine cercetările arheologice din alte zone ale țării, precum: Barboși-Galați, Bratei-Sibiu, Budureasca-Prahova etc.

Iulian Antonescu a fost un distins universitar. A predat mai mulți ani latina și istoria antică universală la Institutul Pedagogic de 3 ani din Bacău, lecțiile sale rămânând memorabile. După cum s-a mai spus a fost un mare orator, la conferințele sale, pe teme de cultură antică și medievală îndeosebi, sălile erau arhipline. A susținut la universitățile din Iași și București, la Institutul Pedagogic din Bacău, la Casele de cultură din Bacău, Piatra Neamț, Onești, Roman, Slănic Moldova, Târgu Ocna și Târgu Neamț etc., în zeci și sute de cămine culturale și cluburi din întreprinderi și instituții, atât în țară cât și în străinătate, un număr impresionant de conferințe.

Iulian Antonescu,
portret de Dan Hatmanu
(patrimoniul CMIABc)

Iulian Antonescu a fost prin excelență un spirit oral, ideile sale s-au difuzat și uneori s-au risipit prin aceste numeroase conferințe, neavând răgazul necesar să-și pună gândurile pe hârtie, pentru a fi date tiparului. De aceea ne-am gândit că o formulă potrivită pentru Iulian Antonescu este aceea de *model socratic al istoriografiei românești*.

Ca director al Direcției Muzeelor din Consiliul Culturii, între 1971-1989, și-a pus amprenta pe organizarea muzeelor din toată țara. Istoricul și romancierul D. Almaș, spunea că „Iulian Antonescu a ajuns spiritual pe înălțimi mari în conștiința cetățenilor. A ajuns clădind ceea ce întotdeauna va rămâne în conștiința acestui popor: muzeele noastre de istorie”. A acordat o atenție deosebită păstrării și conservării monumentelor istorice, siturilor arheologice, iar ca președinte al Comitetului Național I.C.O.M. a fost un excelent ambasador al culturii românești din Europa și până în S.U.A.

După revoluția din 1989, noua conducere a Ministerului Culturii l-a marginalizat pe nedrept, în surdina i s-au adus acuze nemeritate. Oameni pe care el i-a ajutat, au unii chiar în momente grele înainte de 1989, au uitat tot ce

a făcut bun Iulian Antonescu până atunci. Omul Iulian Antonescu a suferit mult, în taină, din cauza răutăților unora ce s-au cocoțat sus după 1989. În această atmosferă apăsătoare, la 24 ianuarie 1991 a trecut în lumea umbrelor, întorcându-se alături de părinții săi, în pământul „blândeii și melancoliceii Moldove”, pământ din care s-a născut, la Piatra Neamț, în 26.07.1932.

În cei 25 de ani trecuți de la plecarea sa în eternitate, s-au făcut mai multe fapte, care să-i eternizeze numele și realizările sale. Complexul Muzeal din Bacău precum și o alee din acest oraș îi poartă azi numele. A fost declarat, post-mortem, *Cetățean de onoare al municipiului Bacău*. În anul 2000 s-a înființat Fundația Cultural-Științifică „Iulian Antonescu”, care-i perpetuează memoria, opera sa științifică și culturală. Sub egida Fundației amintite, în colaborare cu alte instituții din București, Vaslui și Bacău s-au tipărit până acum, 5 volume despre viața și opera sa (în ordine cronologică acestea sunt: **Iulian Antonescu – O viață dăruită istoriei și muzeografiei**, București, Ed. Orion, 1997; **Iulian Antonescu – Spirit universal**, Vaslui, Ed. Cutia Pandorei, 2001; **Iulian Antonescu și dreptul la neuitare**, București, Ed. Maiko, 2002; **Iulian Antonescu – 70 de ani de la naștere, (1932-1991)**, Bacău, Ed. Corgal Press, 2007 și **Studii și evocări despre Iulian Antonescu (1932-1991)**, Bacău, Ed. Corgal Press, 2008). În aceste volume au semnat texte despre viața și activitatea lui Iulian Antonescu, nume reprezentative ale culturii, arheologiei, istoriei și muzeografiei românești, pe care le menționăm într-o ordine aleatorie: distinsa sa soție Eugenia Antonescu, Marcel Dragotescu, Radu Florescu, Răzvan Theodorescu, Ștefan Cazimir, Panait I. Panait, Dumitru Almaș, Al. Artimon, Vasile Ursachi, Ioan Mitrea, Gh.A.M. Ciobanu, Mihai Andone, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Florin Constantiniu, Dan Gh. Teodor, Constantin Buzdugan, Viorel Căpitanu, Radu Ciuceanu, Radu Cârneli, Elena Artimon, Victor Mitocaru, Ioan Opreș, Georgeta Stoica, Gelcu Maksutovici, Eugen Uricaru, Valentin Ciucă, Grigore Ilisei, Ioan Ciută, Gheorghe Bunghez, C. Șova, Dorinel Ichim, Ioan Micu, Costache Florea, Dumitru Văcariu, Vasile Boroneanț, Ludovic Atanăsecu, Mihaela Varga, Aurel Moldovan și mulți alții, nemenționați, dar nu uitați de noi. Tuturor celor menționați și nemenționați aici (dar cu texte în volumele citate) le mulțumim și pe această cale în numele Fundației „Iulian Antonescu”. În textele din volumele menționate este evocată nu numai viața și activitatea profesional-culturală și științifică a lui Iulian Antonescu, ci și OMUL Iulian Antonescu. Mulți dintre cei care l-au cunoscut remarcă omenia lui, bunătatea sa sufletească, spiritul colegial etc. Istoricul acad. Al. Zub notează între altele că „întâlnirea cu Iulian Antonescu la Bacău a fost neîndoielnic una

providențială”. I-au fost consacrate numeroase medalioane și articole comemorative în revistele de cultură *Ateneu*, *Vitraliu*, *Cartea*, precum și în cotidianul *Deșteptarea*, sau în periodicele de istorie *Carpica* și *Zargidava* și nu în ultimul rând în C. Prangati, **Dicționarul oamenilor de seamă din județul Neamț**, Piatra Neamț, Ed. Crigarux, 1999, p.11 și în cele două ediții ale **Enciclopediei județului Bacău** (Ed. I, Bacău, Editura Agora, 2007, p.56 și Ed. a II-a, Editura Agora, 2008, p. 369.). La Complexul Muzeal din Bacău s-a organizat o expoziție memorială „Iulian Antonescu” cu cărți și numeroase obiecte care au aparținut familiei și distinsului nostru înaintaș, prin donația meritorie făcută de doamna Eugenia Antonescu. Regretatul istoric Panait I. Panait, fostul său coleg de facultate, spunea despre Fundația „Iulian Antonescu”: „Nu cunosc, în momentul de față, nici un slujitor al instituțiilor muzeale care să beneficieze de o literatură precum cea dedicată profesorului Iulian Antonescu și asta datorită unei fundații extrem de activă”.

Aspect de la parastasul, organizat la Biserica Precista din Bacău, cu prilejul comemorării a 25 de ani de la trecerea în eternitate a lui Iulian Antonescu

Timpul lucrează în favoarea lui Iulian Antonescu. La un sfert de secol de la trecerea în eternitate, Iulian Antonescu rămâne, prin întreaga sa activitate culturală și științifică, prin modelul lăsat, o călăuză benefică, novatoare și exemplară, pentru cei de azi și cei care vor veni după noi, înscriindu-se, cu certitudine, în elita celor care au marcat evoluția culturii românești din a doua jumătate a secolului al XX-lea*.

Ioan Mitrea

* Într-o formă, ușor, prescurtată, acest text a apărut în Revista de cultură *Ateneu*, anul 53 (serie nouă), nr. 557, ianuarie, 2016, p. 13.